

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№4(2)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 520 sahifa,
13-aprel, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Alohida ehtiyojga muhtoj bolalarga matematika darslarida integratsion yondashuvni amalga oshirish	10
<i>Mamadjanova Ma'muraxon Kadirjanovna</i>	
O'quvchilarda raqamli madaniyatni shakllantirishning nazariy asoslari.....	13
<i>Boltayeva Go'zal Komilovna</i>	
Inkluziv ta'lim sharoitida o'qituvchilarning metodik tayyorgarligini aniqlash metodologiyasi	21
<i>D. Sh. Jo'rayeva, J. A. Jovliyev</i>	
Bolalarda leksik-grammatik nutq kamchiliklarini bartaraf etishda kontekstli texnologiyalardan foydalanish	25
<i>Abdullayeva Yoqutjon Qalandar qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining kognitiv qobiliyatlarini rivojlantirish metodikasi	30
<i>Abduvaliyeva Sabina Kurbonali qizi</i>	
O'g'il bolalarni oilaviy munosabatlarga tayyorlashning pedagogik-psixologik asoslari.....	35
<i>Aripov Shokirjon Olimovich, Raxmatillayeva Sug'diyona Muhammadjon qizi</i>	
Pedagogik intuitsiyani rivojlantirishga yo'naltirilgan zamonaviy metodikalar	39
<i>Axmedov Jaloliddin Oribovich</i>	
The Impact of AI-Generated English Learning Materials Based on Uzbek Rural Life on the Learning Motivation of Rural Students.....	42
<i>Baxramova Malika Muzaffarovna</i>	
Raqamli kutubxonalarda sun'iy intellekt imkoniyatlaridan foydalanish texnologiyalari va imkoniyatlari	47
<i>Choriyeva Zarina Anvarbek qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida orfografik savodxonlikni shakllantirishning nazariy-pedagogik asoslari ...	50
<i>D. Teshaboyev, M. Sotvoldiyeva</i>	
Oliy ta'limda tblt metodik modeli asosida baholash tizimini takomillashtirish	53
<i>Djurayeva Nargiza Kudratillayevna</i>	
Yangi O'zbekiston ta'lim tizimida pedagogik etikaning rivojida xorijiy mamlakatlar tajribasi.....	59
<i>Dushayeva Nazokat Sharofiddinovna</i>	
Uilyam Shekspir tragediyalarining o'zbek adabiyotidagi o'rni.....	62
<i>Ergasheva Mehriyona</i>	
Qizlarning oilaviy kompetensiyasi uchun ijodiy pedagogika: Koreya dizayn ta'limi modelini O'zbekiston kontekstiga moslash.....	65
<i>G'ayratova Mohidil Zafar qizi</i>	
Jismoniy tarbiya darslarida va darsdan tashqari mashg'ulotlarda umumrivojlantiruvchi mashqlardan foydalanish metodikasi	69
<i>Maksetova Nurjamal Kuatovna</i>	
Integrativ ta'lim muhitida bo'lajak surdopedagoglarning metodik kompetensiyalarini shakllantirish	72
<i>Malikova Xurshida Ikramovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarda ko'p uchraydigan tovush talaffuzi kamchiliklari va ularni bartaraf etishda lopedik usullar.....	75
<i>Moxirabonu G'aniyeva Adxam qizi</i>	
Talabalarga an'anaviy xonandalik ijrochiligini o'rgatishning pedagogik yondashuvlari.....	78
<i>Muxammadova Ozoda Muzrabovna</i>	
Hayotiy sifat tushunchasini psixologik mazmuni.....	82
<i>N. G. Pulatova</i>	
Inklyuziv ta'lim sharoitida alohida ehtiyojlarga ega o'quvchilarni qo'llab-quvvatlashning kompleks yondashuvlari	85
<i>Nazarova Dildora Asatovna, Abdurashidova Feruza Qaxramonovna</i>	
Inklyuziv ta'lim tizimida o'qituvchining ko'p qirrali pedagogik faoliyati va uning nazariy asoslari	89
<i>Nazarova Dildora Asatovna, Axmedova Aziza Temurovna</i>	

Xo'ja ahmad Yassaviy e'tiqod tarbiyasi haqida.....	93
<i>Norova Sevara Uyg'un qizi</i>	
Matritsa va uning determinanti mavzusini o'qitish orqali bo'lajak iqtisodchilarning analitik tafakkurini rivojlantirish texnologiyalari.....	97
<i>Nuriddinov Jalolxon Tursunboy o'g'li, Otaboyev Muxsinjon Muqimjonovich</i>	
Odam anatomiyasi darslarida interfaol va multimedia vositalaridan foydalanish yo'llari.....	104
<i>Nurmatov Norqobil Jo'rayevich, Qo'chqorova Moxira Dilmurod qizi, Boxodirova Nilufar Ikrom qizi</i>	
AQSh ta'lim tizimining o'ziga xos jihatlari va bugungi kundagi rivojlanishi.....	110
<i>Orishev Jamshid Bahodirovich</i>	
Boshlang'ich sinf ona tili darslarida nutqiy kompetensiyalarini shakllantirishda xorijiy ta'limi tajribalari.....	116
<i>Pardayeva Gulbahor Jalg'ashovna</i>	
Kreativ ta'lim texnologiyalarining pedagogik mohiyati.....	119
<i>Sariboyev Nurali Abdunazarovich</i>	
Shaxsga yo'naltirilgan ta'limning zamonaviy pedagogik tizimdagi o'rni.....	122
<i>Siddiqov Azamat Muhammadjon o'g'li</i>	
Konstruktiv yondashuv asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarida 4K ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasi.....	126
<i>Sobirova Sarvinoz Quvondiqovna</i>	
Criteria of Scientific Activity Implementation of Physical Culture Education Students.....	133
<i>Sapayev Ruzmat Radjapovich</i>	
O'smir yoshdagi o'quvchilarning ma'naviy ehtiyojlarini shakllantirishning nazariy asoslari.....	136
<i>Tilovova Qizlarxon Ishpulat qizi</i>	
PIRLS tadqiqotida so'rovnomalarning qamrov doirasida maktab muhiti.....	141
<i>To'qliyeva Matluba Boqiyevna</i>	
Onlayn til o'rganish platformalarining esl o'quvchilarining og'zaki nutq ishonchi (speaking confidence) ga ta'siri.....	146
<i>Tojiboyeva Shohistaxon, Omonova Nargiza</i>	
Katta maktabgacha yoshdagi bolalarda dialogik nutqni rivojlantirishda kommunikativ o'yinlarning ahamiyati.....	151
<i>Toshpo'latova Sevinch O'ral qizi</i>	
Maktab o'quvchilarining jismoniy sifatlarini tarbiyalashning samarali uslublari.....	155
<i>Turdiyev Azam Xasanovich</i>	
O'quvchilarda tayanch kompetensiyalarni rivojlantirishda xalqaro baholash tizimini tatbiq etish imkoniyatlari.....	158
<i>Turobov Mamarajab Sodiq o'g'li</i>	
Maktabgacha ta'limda ijodiy va mantiqiy fikrlashni rivojlantirish.....	163
<i>Umirzoqova Surayyo Xudoyberdiyevna</i>	
Talabalarda perspektiv tasvir bajarishga oid ko'nikmani shakllantirishda CAD dasturlaridan amaliy foydalanish imkoniyatlari.....	165
<i>Valiyev A'zamjon Nematovich, Toxirov Sardorbek Muzaffar o'g'li</i>	
Duduqlanishni bartaraf etishda qo'llaniladigan usullar va vositalar.....	173
<i>Xasanova Barnoxon Abdusattor qizi</i>	
Boshlang'ich sinf ona tili darslarida o'quvchilarning yozma nutqini rivojlantirish usullari.....	176
<i>Xudoyberdiyeva Dildora Nazarjon qizi, Mambetova Lobar Mirzavali qizi</i>	
Duduqlanishga ega bolalar nutqini rivojlantirishda kompleks korreksion ishlar tizimi.....	179
<i>Xusanova Nozimaxon Zuxriddin qizi</i>	
Sirdaryo viloyatida tabiat va mehnat jarayonlarining tasviriy san'at orqali estetik va ekologik ifodasi.....	182
<i>Yorlaqova Malika Ahmad qizi</i>	
The Relevance of Artificial Intelligence in Teaching the English Language.....	186
<i>Yusupova Gulnoza Mirzoyevna</i>	
Umumta'lim maktabida boshlang'ich sinf o'quvchilarida kuzatiladigan nutq xususiyatlari.....	189
<i>Zairova Nigora</i>	

Teatr texnologiyalarini maktabgacha ta'limga integratsiya qilishning pedagogik shartlari	193
<i>Abdullayeva Aziza Abdurazzoq qizi, Salimova Dilmira Farxodovna</i>	
Педагогические технологии совершенствования физических качеств как основы здорового образа жизни	197
<i>Журабаев Абдукарим Маматкулович</i>	
Формирование духовно-нравственной компетентности будущих учителей как педагогическая проблема	200
<i>Зокиржонova Ф. Р., Рихситиллаева Д. Р., Меликузиева Ш. А.</i>	
Межкультурный диалог как инструмент воспитания гармоничной личности в школе	203
<i>Махмудхожаев Ориф Бахтиёрович</i>	
Talaba yoshlarining ma'naviy madaniyatini rivojlantirishda zamonaviy yondashuvlar	205
<i>Xojametov Ajiniyaz Andriyanovich</i>	
Методика формирования познавательных интересов у младших школьников в процессе выполнения творческих заданий на уроках русского языка	207
<i>Юлдашева Тахмина Бону Гайратовна</i>	
Raqamli ta'lim texnologiyalari asosida ingliz tili darslarida boshlang'ich sinf o'quvchilarini tinglab tushunishga o'rgatish usullari	210
<i>Abdurasulova Guljaxon Nabijon qizi</i>	
Fan va tabiatshunosligi asoslari mashg'ulotlarida tajribalar orqali bolalarning kognitiv qobiliyatlarini rivojlantirish metodikasi	215
<i>Abdusamatova Nargiza Jamolidinovna, Xudayberganova Muqaddam Abdurashitovna</i>	
Bakteriofaglar tuzilishi va turlari (T-faglar) va ularning mikrobiekotizimdagi o'rni mavzusini o'qitish metodikasi	222
<i>Abdunazarova Zulayxo Sharifqulovna, Xo'janazarov O'ktam Eshtemirovich, Samikova Sevinch Toshtemir qizi</i>	
Bulung'ur doston ijrochiligining musiqiy xususiyatlari va ularni ta'lim jarayonida o'rgatishning pedagogik asoslari	227
<i>Babajanov Baxodir Allaberganovich</i>	
Activation of Students' Learning Activities Using Didactic Games	230
<i>Daminova Munajat Abduvoxobovna</i>	
Bolalar ensiklopediyasi vositasida tarbiyalanuvchilarning atrof-olam haqidagi tasavvurlarini shakllantirishning metodik shart-sharoitlari	234
<i>Davlatova Guljaxon Kamoliddin qizi</i>	
Innovatsion yondashuv asosida talabalarni kasbiy faoliyatga tayyorlash metodikasini takomillashtirish	241
<i>Esanova Ro'shana Qurbonazarovna</i>	
Kreativ tafakkurning texnik muammolarni samarali hal qilishdagi o'rni va ahamiyati	248
<i>Imanov Baxtiyor Berdiyevich</i>	
Adabiyot va teatr san'ati vositasida maktabgacha yoshdagi bolalarda ijobiy xulq-motivlarni shakllantirishda faollik markazlarining didaktik imkoniyatlari	253
<i>Inomova Dilnavoz Muzafar qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim muassasalari pedagog xodimlari mehnatini huquqiy tartibga solishning xususiyatlari	258
<i>Matekeyeva Bibinaz Mirjan qizi</i>	
Badiiy-estetik qadriyatlar va ularning o'ziga xosliklari	264
<i>Ostonova Gulrux Shuxrat qizi</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilariga sharq allomalarining kitobxonlikka munosabatini tarixiy yondashuv asosida o'rgatishning ijtimoiy-tarixiy, zamonaviy va pedagogik xususiyatlari	268
<i>Parpiyayeva Zulayho Rahimjon qizi</i>	
Al-Xorazmiyning ilmiy merosi vositasida talabalarda analitik tafakkurni rivojlantirishning metodologik asoslari	272
<i>Qaxxorova Shaxnoza Abduvasit qizi</i>	
Musiqiy-badiiy did tarbiyasining ilmiy nazariy asoslari	276
<i>Rayimova Gavhar Karim qizi</i>	

Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijtimoiy-muloqot kompetensiyasini rivojlantirishda interfaol metodlardan foydalanish.....	279
<i>To'laboyeva Iqbolxon Olimjanovna</i>	
Malakaviy amaliyot orqali bo'lajak tarbiyachilarni kasbiy kompetentligini rivojlantiruvchi texnologiyalari....	282
<i>Tohirjonova Hulkaroy Baxodir qizi</i>	
Bolalar musiqa va san'at maktabi o'quvchilariga chang cholg'usida Shashmaqom kuylarini o'rgatishning pedagogik yondashuvlari.....	288
<i>Toshpo'lotova Zulxumor Davlatboy qizi</i>	
Talabalarda axborot madaniyatini shakllantirishning xususiyatlari	292
<i>Usmonov Sh. F.</i>	
The Formation of Human Capital In Education: A Pedagogical and Economic Analysis	297
<i>Uzoqova Shohida Mirzamurod qizi</i>	
“Птицы во рту” Саманты Швоблин: каннибализм нежности и зооморфный код магического реализма	302
<i>Каримов Зиёахмад Алишер угли</i>	
Формирование профессиональных качеств будущих учителей через активизацию учебной деятельности студентов с использованием дидактических игр в педагогических вузах.....	307
<i>Расулова Исмигуль, Якубова Зухра</i>	
Bolalar adabiyotini rivojlantirishda innovatsion yondashuv	311
<i>Mirzayeva Nigora Bozorovna</i>	
Issues of Developing Communicative Competence in Future Teachers from the Point of View of an Andragogical Approach.....	314
<i>Nishanova Mastura Khafizovna</i>	
Raqamli va innovatsion ta'lim texnologiyalari vositasida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida adabiy kompetensiyalarni rivojlantirish modeli.....	317
<i>Islomova Xafiza Azamatovna</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning testologik kompetentligini rivojlantirish muammosining ilmiy-nazariy asoslari	324
<i>Nuraliyev Islom Saidaliyevich</i>	
Концепт глаза в русской и узбекской лингвокультуре.....	328
<i>Кодирова Дилдора Абдуназар кизи, Асанов Руслан Арсенович</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ingliz tilida og'zaki nutq kompetensiyasini rivojlantirishda STEAM texnologiyasi asosida mashq tizimini takomillashtirish.....	334
<i>Eshonova Dilnoza Abrorovna</i>	
Boshlang'ich maktabda tabiiy fanlarni o'qitishning integratsiyalashgan dars shakllari va zamonaviy vositalari	337
<i>Bekmetova Shoxida Qodirberdiyevna, Nishonxo'jayeva E'zoza Nig'mon qizi</i>	
Zamonaviy ta'lim sharoitida bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarining deontologik kompetensiyasiga qo'yiladigan talablar.....	342
<i>Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li</i>	
Zoologiya darslarida “Qushlar sinfi” mavzusini o'qitishning didaktik tamoyillari va metodik imkoniyatlari....	347
<i>Xaqberdiyeva Shoiratursunaliyevna, Norboyeva Naima Begali qizi</i>	
O'quv tayyorlov guruhi gandbolchilarida mashg'ulot yuklamalarini rivojlantirish samaradorligi	352
<i>Shermuxeimedova N.N., Saylavova Aida Alisher qizi</i>	
Ikkinchi tartibli differensial tenglamalar uchun lokal chegaraviy masalalar: nazariya va tatbiqlari.....	356
<i>Musurmanova Nilufar Allamurat qizi</i>	
“Boychechak” qo'shig'ida ajdodlar turmush tarzi motivlari.....	360
<i>S. Matchanov, U. F. Xabibullayev</i>	
Фразеологизмы русского языка как зеркало национальной картины мира: лингвокультурологи-ческий анализ и методика преподавания в современной школе	365
<i>Мустанов Убайдулло Зулпанович</i>	
Oliy ta'limda udl yondashuvi asosida inklyuziv ta'lim samaradorligini oshirish.....	369
<i>Yunusova Xusnora Shuxrat qizi</i>	

Art-pedagogik vositalar asosida talabalarning kasbiy mobilligini rivojlantirish.....	372
<i>Usmonova Qumriniso Saydaliyevna</i>	
Boshlang'ich ta'limda didaktik o'yinlarning klassifikatsiyasi, pedagogik funksiyalari va raqamli ta'lim muhiti sharoitida integratsiyalashuvi.....	375
<i>Ortiqboeva Zumradxon Xasanboy qizi</i>	
Ta'lim jarayonida gamifikatsiya texnologiyasining qo'llanilishi.....	378
<i>Abdufatayev Sherjaxon Abduazimovich, Yaxshiboyev Temur-Malik Erkin o'g'li</i>	
Interaktiv o'yinlar asosida dasturlashni o'qitish: "Kod bo'lagini top" o'yinining pedagogik samaradorligi.....	381
<i>Xudayberganov Yashin Komilovich, Xonto'rayev Ibroxim Abdikamol o'g'li</i>	
Bo'lajak chet tili o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishning nazariy asoslari.....	385
<i>Temirova Shoxsanam Komilovna</i>	
Kreativ kompetensiyani rivojlantirishda akademik muhit va shaxslararo munosabatlarning psixologik mexanizmlari.....	389
<i>Abdurazzaqov Shuxratbek Zafarjon o'g'li</i>	
Talaba yoshlarda ma'naviy-axloqiy fazilatlarni shakllantirishning pedagogik mexanizmlari.....	392
<i>Fayziyeva Muqaddas Akbar qizi</i>	
STEAM ta'lim texnologiyasining mohiyati va uni boshlang'ich ta'limda qo'llash imkoniyatlari.....	397
<i>Abrorxonova Kamola Abrorxon qizi, Kamoljonova Iroda Niyazjon qizi</i>	
Zamonaviy yoshlar dunyoqarashining ijtimoiy-psixologik xususiyatlari.....	400
<i>Abdullayeva Nilufar Sadikjanovna</i>	
An'anaviy xonandalik ijrochiligida ovoz tarbiyasining shakl, usul va metodlari.....	403
<i>Abdusalomova Iroda Xabibulloyevna</i>	
Tibbiyot talabalari orasida kasbiy motivatsiyaning psixologik omillari.....	407
<i>Abduxamidov Abbas Muhiddin o'g'li, Rajabov Temurbek Baxtiyor o'g'li, Boboyeva Maxsuda Ataxanovna</i>	
Metakognitiv yondashuv asosida talabalar irodaviy sifatlarini rivojlantirishning kognitiv va psixologik asoslari.....	410
<i>Axatov Yo'ldoshjon Hamzayevich</i>	
A Model for Developing Transversal-Methodological Competencies in Future Educators.....	415
<i>Ergasheva Barno Ziyavitdin kizi</i>	
Historical Development of Project-Based Learning in Language Teaching.....	419
<i>Fayziyeva Ozoda Erkin Kizi</i>	
Axloq shakllanishining psixologik xususiyatlari: shaxs rivojlanishida ichki nazorat va motivatsiya mexanizmlari.....	423
<i>Ibaydayeva Munisa Aybek qizi</i>	
Neyropedagogik texnologiyalar asosida emotsional kompetentlikni rivojlantirishning innovatsion didaktik modeli.....	427
<i>Mirzaraxmonova Shaxnoza Mirzaaxmadovna</i>	
O'zbekistonda maktabgacha ta'limga xorijiy tajribalarni integratsiya qilish: Yaponiya davlati misolida.....	432
<i>Narimanova Saida Narimon qizi</i>	
Ijtimoiy tarmoqlarda yolg'on ma'lumotlar tarqalishining psixologik va ijtimoiy mexanizmlari hamda unga qarshi kurashish muammolari.....	436
<i>Nurmatov A. N.</i>	
Metodik savodxonlikni rivojlantirishning pedagogik va metodologik jihatlari (Biologiya fani misolida).....	439
<i>Rahimova Mahliyo Akramovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining yosh xususiyatlari va ularning matematik tafakkurini rivojlantirish imkoniyatlari.....	444
<i>Shabatova Rabig'a Janasbay qizi, Muxitdinova Nodira Mamalatifovna</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida talabalar ommaviy sportini rivojlantirishning pedagogik tizimini takomillashtirish konsepsiyasi.....	448
<i>Ummatov Nozim Raimjonovich</i>	
O'quv jarayonida differensial topshiriqlarning o'rni va ularning ahamiyati.....	453
<i>Xoldarova Irodaxon Valijonovna, Xakimova Ma'mura Davlatjon qizi</i>	

Biologiya ta'limida zamonaviy innovatsion texnologiyalarning o'rni	457
<i>Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna</i>	
Genetika mavzularini o'qitishda tahliliy faoliyatni tashkil etish metodlari, vositalari va shakllari.....	461
<i>Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna, Dosov Rustam Alisherovich</i>	
Hayvonlarning xilma- xilligi mazvusini o'qitishda multimedia, 3D format modellari va virtual lobaratoriya asosida o'qitish metodikasi	466
<i>Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna, Murodullayeva Sarvinoz O'tkirbek qizi</i>	
Tog'ayli baliqlar mavzusini o'qitishning didaktik tamoyillari, pedagogik shart-sharoitlari va metodik yondashuvlari.....	473
<i>Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna, Qodirova Nurshoda Olim qizi</i>	
A Comparative Analysis of Lexical Transformations in Abdulla Qahhor's Prose "Tolka"	478
<i>Kasimova Nafisa Farhodovna, Safarova Maftuna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilari tarbiyasida ota-onalar bilan hamkorlikni tashkil etish metodikasi	482
<i>Fayziyeva Madinabonu Sohibjon qizi</i>	
Gnosiologik yondashuv asosida mustaqil ta'lim jarayonini loyihalash.....	485
<i>Xidirova Dildora Zayniddinovna</i>	
Nemis tilini o'qitishda sun'iy intellekt asosidagi ta'lim vositalari.....	491
<i>Xudoyberdiyeva Zumrat Xudayberdiyevna</i>	
Kasbiy nutqda til me'yorlariga rioya qilish muammolari.....	495
<i>Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna</i>	
Teatr texnologiyalarini maktabgacha ta'limga integratsiya qilishning pedagogik shartlari.....	498
<i>Abdullayeva Aziza Abdurazzoq qizi, Salimova Dilmira Farxodovna</i>	
Теоретические и практические аспекты развития одарённых студентов	502
<i>Байбаева Мухайё Худойбергеновна, Зайниддинова Хилола Абдулвахоб кизи</i>	
Организация проектной деятельности во внеурочной работе по математике при изучении темы "дроби" в начальных классах	508
<i>Бахытбаева Шахнозбану Махмуд кызы, Садыкова Альбина Венеровна</i>	
Традиционные методы развития навыка говорения в обучении иностранному языку	511
<i>Давронбекова Фарангис Давроновна</i>	
Описание скоростных качеств футболистов	517
<i>Мадаминов Орибджан Нишанбаевич</i>	

AN'ANAVIY XONANDALIK IJROCHILIGIDA OVOZ TARBIYASINING SHAKL, USUL VA METODLARI

Abdusalomova Iroda Xabibulloyevna

Samarqand davlat pedagogika instituti
"Musiqqa ta'limi va san'at" mutaxassisligi magistranti

Annotatsiya: Mazkur maqolada an'anaviy xonandalik ijrochiligida ovoz tarbiyasining shakl, usul va metodlari ilmiy-nazariy hamda amaliy jihatdan tahlil etilib, milliy vokal san'atida ovozning tabiiyligi, nafasni boshqarish, talaffuz aniqligi va ijro uslublarning o'ziga xos xususiyatlari yoritib berilgan. Shuningdek, ustoz-shogird an'anasi asosida shakllangan pedagogik yondashuvlar hamda zamonaviy metodlarning uyg'unligi masalalari ko'rib chiqilgan. Maqolada ovoz tarbiyasini bosqichma-bosqich rivojlantirish usullari, individual yondashuvning ahamiyati va ijrochilik mahoratini oshirishdagi o'rni ilmiy asosda bayon etilgan.

Kalit so'zlar: an'anaviy xonandalik, ovoz tarbiyasi, vokal texnikasi, nafas boshqaruvi, talaffuz, ijro uslubi, ustoz-shogird an'anasi, milliy musiqa, pedagogik metodlar, vokal mashqlar, ijrochilik mahorati.

Abstract: This article analyzes the forms, methods, and approaches of voice training in traditional vocal performance from both theoretical and practical perspectives. It highlights the specific features of vocal naturalness, breath control, clarity of articulation, and performance styles in national vocal art. The study also examines pedagogical approaches formed within the master-apprentice tradition and their integration with modern teaching methods. Furthermore, the article scientifically substantiates the step-by-step development of voice training, the importance of an individual approach, and its role in improving performance skills.

Key words: traditional vocal performance, voice training, vocal technique, breath control, articulation, performance style, master-apprentice tradition, national music, pedagogical methods, vocal exercises, performance skills.

Аннотация: В данной статье формы, методы и способы воспитания голоса в традиционном вокальном исполнительстве рассматриваются с научно-теоретической и практической точек зрения. Освещаются особенности естественности голоса, управления дыханием, чёткости дикции и своеобразия исполнительских стилей в национальном вокальном искусстве. Также анализируются педагогические подходы, сформированные на основе традиции "уста́з-шагирд", и вопросы их интеграции с современными методами. В статье научно обоснованы этапы развития голосового воспитания, значение индивидуального подхода и его роль в повышении исполнительского мастерства.

Ключевые слова: традиционное вокальное исполнительство, воспитание голоса, вокальная техника, дыхание, дикция, исполнительский стиль, традиция "уста́з-шагирд", национальная музыка, педагогические методы, вокальные упражнения, исполнительское мастерство.

KIRISH

O'zbekiston Respublikasida milliy madaniyat va san'atni rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Xususan, an'anaviy xonandalik san'ati xalqimizning boy ma'naviy merosining ajralmas qismi bo'lib, uni asrab-avaylash, rivojlantirish va yosh avlodga yetkazish dolzarb vazifalardan hisoblanadi. Shu jihatdan an'anaviy xonandalik ijrochiligida ovoz tarbiyasining shakl, usul va metodlarini ilmiy asosda o'rganish muhim ahamiyat kasb etadi. So'nggi yillarda madaniyat va san'at sohasini rivojlantirishga qaratilgan qator muhim hujjatlar qabul qilindi. Jumladan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 26-avgustdagi PQ-3920-son¹ "Madaniyat va san'at sohasini innovatsion rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori^[1] milliy san'at turlarini qo'llab-quvvatlash va rivojlantirishda muhim dasturilamal bo'lib xizmat qilmoqda. Shuningdek, 2020-yil 26-maydagi "Madaniyat va san'at sohasining jamiyat hayotidagi o'rni va ta'sirini yanada oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi farmon^[2] san'at ta'limini takomillashtirish, ijodkorlarni qo'llab-quv-

1 <https://lex.uz/docs/-3882752>

vatlash hamda an'anaviy ijrochilik maktablarini rivojlantirishni nazarda tutadi. Mazkur hujjatlar doirasida vokal ijrochilik, xususan, an'anaviy xonandalikni ilmiy va amaliy jihatdan rivojlantirish masalalariga alohida e'tibor qaratilmoqda ^[1].

An'anaviy xonandalik san'ati o'zining murakkab ijro texnikasi, o'ziga xos ohang tizimi va vokal uslublari bilan ajralib turadi. Bu san'at turida ovozning tabiiyligi, nafasni to'g'ri boshqarish, rezonansni his qilish, talaffuz aniqligi va emotsional ifoda muhim o'rin egallaydi ^[10]. Shu sababli ovoz tarbiyasi jarayoni nafaqat texnik, balki estetik va ruhiy jihatlarni ham qamrab oladi. Ayniqsa, ustoz-shogird an'anasi asosida shakllangan o'qitish usullari an'anaviy xonandalikni o'zlashtirishda asosiy metodlardan biri hisoblanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

"Ovoz tarbiyasi" – bu xonandaning tabiiy ovoz imkoniyatlarini to'g'ri shakllantirish, rivojlantirish va mukammallashtirishga qaratilgan murakkab pedagogik jarayondir. Ushbu jarayon vokal texnika, nafasni boshqarish, talaffuz aniqligi, rezonansdan to'g'ri foydalanish hamda ijrochilik ifodasini rivojlantirish kabi muhim jihatlarni o'z ichiga oladi ^[11].

An'anaviy xonandalikda ovoz tarbiyasi alohida ahamiyat kasb etadi, chunki bu san'at turida ovozning tabiiyligi, jarangdorligi va ifodaviyligi asosiy mezonlardan biri hisoblanadi. Ovoz tarbiyasi jarayonida xonandaga nafaqat to'g'ri kuylash, balki asar mazmunini his etib, uni tinglovchiga yetkazish ko'nikmalari ham singdiriladi. Pedagogik nuqtai nazardan ovoz tarbiyasi bosqichma-bosqich amalga oshiriladi. Dastlab o'quvchilarda to'g'ri nafas olish, ovozni erkin chiqarish va oddiy vokal mashqlarni bajarish ko'nikmalari shakllantiriladi. Keyingi bosqichlarda esa diapazonni kengaytirish, rezonansni boshqarish, murakkab asarlarni ijro etish va badiiy ifodani boyitish ustida ish olib boriladi. Ayniqsa, bolalar musiqa va san'at maktablarida ovoz tarbiyasi o'quvchilarning yosh va fiziologik xususiyatlarini hisobga olgan holda tashkil etilishi zarur. Bu jarayonda ortiqcha zo'riqishsiz, yumshoq va tizimli mashqlar orqali ovozni rivojlantirish muhimdir. Shuningdek, ustoz-shogird an'anasi asosida olib boriladigan amaliy mashg'ulotlar o'quvchilarda eshitish, taqlid qilish va ijrochilik mahoratini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi.

TAHLIL VA NATIJALAR

An'anaviy xonandalik ijrochiligida ovoz tarbiyasi muayyan pedagogik shakllar asosida amalga oshiriladi. Ushbu shakllar o'quv jarayonining tashkil etilishiga ko'ra farqlanadi va ijrochining individual xususiyatlarini hisobga olishga xizmat qiladi.

Birinchidan, individual mashg'ulot shakli an'anaviy xonandalikda yetakchi o'rin egallaydi. Bu shaklda ustoz shogirdning ovoz diapazoni, tembri, nafas olish imkoniyatlari va ijro uslubini chuqur o'rganadi hamda unga mos mashqlarni belgilaydi. Masalan, past ovoz diapazoniga ega shogird bilan ishlashda asta-sekin yuqori pardalarga chiqish mashqlari qo'llaniladi. Bu jarayon ovoz paychalarini zo'riqtirmasdan rivojlantirishga yordam beradi ^[3].

Ikkinchidan, guruhli mashg'ulot shakli ham muhim ahamiyatga ega bo'lib, unda o'quvchilar bir-birining ijrosidan o'rganadilar. Ayniqsa, maqom yo'llarini o'zlashtirishda guruhli ijro orqali ohangni to'g'ri eshitish va takrorlash ko'nikmasi shakllanadi. Bu shakl eshitish (audiatsiya) qobiliyatini rivojlantirishda samarali hisoblanadi ^[6].

Uchinchidan, ustoz-shogird an'anaviy shakli milliy xonandalikning eng muhim va o'ziga xos shakli hisoblanadi. Bu jarayonda bilim va mahorat bevosita ijro orqali, ko'proq og'zaki va amaliy yo'l bilan uzatiladi. Shogird ustoz ijrosini kuzatish, takrorlash va tahlil qilish orqali ovoz imkoniyatlarini kengaytiradi.

Ovoz tarbiyasida qo'llaniladigan usullar ijrochining texnik va badiiy mahoratini shakllantirishga xizmat qiladi.

Birinchi muhim usul – nafasni boshqarish usuli. An'anaviy xonandalikda uzun frazalarni barqaror ijro etish uchun diafragma orqali nafas olish muhim hisoblanadi. Masalan, maqom ashulalarida bir nafasda uzun jummalarni kuylash talabi qo'yiladi. Shu bois "chuqur nafas olish – sekin chiqarish" mashqlari muntazam bajariladi. Bu usul ovoz barqarorligini ta'minlaydi ^[4].

Ikkinchi usul – talaffuz va artikulyatsiya usuli. So'zlarning aniq va ravon chiqishi xonandalikda muhim ahamiyatga ega. Masalan, "a", "o", "e" unlilarini cho'zib kuylash orqali rezonansni oshirish mashqlari bajariladi. Bu usul, ayniqsa, mumtoz ashulalarda matn mazmunini yetkazishda muhimdir.

Uchinchisi usul – eshitish va takrorlash (imitatsiya) usuli. Bu usulda shogird ustoz yoki tajribali xonanda ijrosini tinglab, uni takrorlaydi. Masalan, maqomning ma'lum bir sho'basini ustoz ijrosida tinglab, keyin uni takrorlash orqali ohang va bezaklarni o'zlashtirish amalga oshiriladi.

To'rtinchi usul – bosqichma-bosqich murakkablashtirish usuli. Dastlab sodda kuylar va mashqlar o'zlashtiriladi, so'ng asta-sekin murakkab maqom yo'llariga o'tiladi. Bu usul o'quvchining psixofiziologik imkoniyatlariga mos ravishda rivojlanishni ta'minlaydi.

Metodlar – bu o'qitish jarayonini tizimli tashkil etish va maqsadga erishish yo'llaridir. An'anaviy xonandalikda quyidagi metodlar samarali hisoblanadi:

Birinchidan, analitik metod. Bu metodda ijro jarayoni qismlarga ajratilib o'rganiladi. Masalan, ashulaning avval faqat ohangi, keyin ritmi, so'ng matni alohida mashq qilinadi. Bu yondashuv murakkab asarlarni oson o'zlashtirishga yordam beradi.

Ikkinchidan, sintez metodi. Analitik metoddan so'ng barcha o'rganilgan elementlar birlashtirilib, to'liq ijro amalga oshiriladi. Bu metod ijrochining yaxlit badiiy tasavvurini shakllantiradi.

Uchinchidan, taqqoslash metodi. Turli ijrochilarning bir xil asarni qanday ijro etganini solishtirish orqali uslubiy farqlar o'rganiladi. Masalan, bir maqom yo'lining turli maktablarda ijro etilishi taqqoslanadi.

To'rtinchidan, amaliy-tajriba metodi. O'quvchi sahna chiqishlari, konsertlar va sinov ijrolari orqali o'z mahoratini mustahkamlaydi. Bu metod sahna madaniyati va psixologik tayyorgarlikni rivojlantiradi.

Yuqorida keltirilgan metodlarga asoslanib, yangi innovatsion metod, ya'ni zamonaviy vokal pedagogikasini an'anaviy xonandalik bilan uyg'unlashtirish maqsadida "integrativ rezonans-metodik yondashuv"ni taklif etish mumkin.

Mazkur metod quyidagi jihatlarni o'z ichiga oladi: rezonansni anglash va boshqarish:

- o'quvchiga ovozning qaysi qismda (ko'krak, bosh rezonatori) aks sado berishini his qilish o'rgatiladi;
- vizualizatsiya mashqlari: ovozni "yuqoriga yo'naltirish", "yorug' ovoz chiqarish" kabi tasavvurlar orqali ovoz sifatini yaxshilash;
- audio-analiz texnologiyasi: o'quvchi o'z ijrosini yozib eshitadi va xatolarini mustaqil tahlil qiladi;
- milliy va akademik uslublarni integratsiya qilish: an'anaviy kuylash usullari bilan zamonaviy vokal texnikalarni uyg'unlashtirish.

Masalan, o'quvchi o'z ijrosini yozib, ustoz bilan birga tahlil qiladi, qaysi joyda nafas yetishmaganini yoki rezonans noto'g'ri ishlatilganini aniqlaydi. Bu metod o'z-o'zini nazorat qilish va mustaqil rivojlanish ko'nikmasini shakllantiradi. Ushbu metod an'anaviy ustoz-shogird tizimini zamonaviy pedagogik texnologiyalar bilan boyitib, ovoz tarbiyasining samaradorligini oshiradi [5].

Yuqoridagilardan ko'rinib turibdiki, an'anaviy xonandalik ijrochiligida ovoz tarbiyasining shakl, usul va metodlarini bolalar musiqa va san'at maktablari sharoitida to'g'ri tashkil etish kelajak ijrochilarining professional darajada shakllanishiga xizmat qiladi. Ayniqsa, individual yondashuv, bosqichma-bosqich o'qitish va innovatsion metodlardan foydalanish ushbu jarayonning samaradorligini sezilarli darajada oshiradi.

XULOSA

Mazkur tadqiqot natijalari an'anaviy xonandalik ijrochiligida ovoz tarbiyasining shakl, usul va metodlari murakkab, ko'p bosqichli hamda tizimli pedagogik jarayon ekanligini yana bir bor tasdiqlaydi. Olib borilgan tahlillar shuni ko'rsatdiki, ovoz tarbiyasining individual, guruhli va ustoz-shogird shakllari o'zaro uyg'un holda qo'llanilgandagina yuqori samaradorlikka erishiladi. Ayniqsa, bolalar musiqa va san'at maktablarida individual yondashuvning ustuvorligi o'quvchilarning yosh va fiziologik xususiyatlarini hisobga olishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Shu bilan birga, guruhli mashg'ulotlar orqali jamoaviy ijro, eshitish va uyg'unlik ko'nikmalari shakllanishi an'anaviy ijrochilikni o'zlashtirishda zarur bosqich sifatida namoyon bo'ladi.

Ovoz tarbiyasida qo'llaniladigan usullar, xususan, nafasni boshqarish, talaffuzni rivojlantirish, eshitish va takrorlash hamda bosqichma-bosqich o'qitish usullari o'quvchilarning vokal imkoniyatlarini izchil rivojlantirishga xizmat qilishi ilmiy jihatdan asoslandi. Ushbu usullarni to'g'ri va tizimli qo'llash natijasida o'quvchilarda ovoz barqarorligi, intonatsion aniqlik va ijrochilik erkinligi shakllanadi.

Metodlar kesimida esa analitik, sintez, taqqoslash va amaliy metodlarning uyg'unligi an'anaviy xonandalikni o'qitishda eng samarali yondashuvlardan biri ekanligi aniqlandi. Bu metodlar orqali o'quvchilar murakkab asarlarni bosqichma-bosqich o'zlashtirish, o'z ijrosini tahlil qilish va badiiy jihatdan boyitish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Tadqiqotning muhim natijalaridan biri sifatida taklif etilgan "integrativ rezonans-metodik yondashuv" zamonaviy pedagogik yondashuv sifatida alohida ahamiyat kasb etadi. Ushbu metod o'quvchilarda mustaqil ishlash, o'z ustida ishlash va ijrochilik faoliyatiga tanqidiy yondashish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Natijada, ta'lim jarayonining samaradorligi oshib, o'quvchilarning ijrochilik darajasi sezilarli ravishda yaxshilanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 26-avgustdagi PQ-3920-sonli "Madaniyat va san'at sohasini innovatsion rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori. <https://lex.uz/docs/-3882752>
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 26-maydagi PF-6000-sonli "Madaniyat va san'at sohasining jamiyat hayotidagi o'rni va ta'sirini yanada oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoni. <https://lex.uz/ru/docs/-4829149>
3. Rasulov R. "O'zbek an'anaviy xonandaligi asoslari". – T.: Fan, 2015.
4. Karimov B. "Vokal ijrochiligi nazariyasi". – T.: San'at, 2017.
5. Yuldashev S. "Zamonaviy vokal pedagogikasi asoslari". – T.: San'at, 2021.
6. Abdullayev N. "Musiqqa pedagogikasi". – T.: O'qituvchi, 2018. Quدراتov I. "An'anaviy xonandalik". Darslik. – Samarqand, 2022-y.
7. Mirabdullayev M. "An'anaviy xonandalik". – Namangan, 2022-yil.
8. Solixova M. "An'anaviy xonandalik ansambli". O'quv qo'llanma. – O'zbekiston davlat konservatoriyasi nashriyoti, T.: 2010-yil.
9. Muhammadova O. "An'anaviy xonandalik". O'quv qo'llanma. – Samarqand, 2024-y.
10. <https://uz.wikipedia.org/>

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
  - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
  - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
  - 13.00.03 Maxsus pedagogika
  - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
  - 13.00.07 Ta'limda menejment
  - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
  - 07.00.00 Tarix fanlari
  - 19.00.00 Psixologiya fanlari
  - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
  - 02.00.00 Kimyo fanlari
  - 03.00.00 Biologiya fanlari
  - 09.00.00 Falsafa fanlari
  - 10.00.00 Filologiya fanlari
  - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №4(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.